

РОЗДІЛ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ LABOR MARKET SOCIAL RISKS DURING THE WAR IN UKRAINE

УДК 005.334:331.5]:355.01(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct68-35>

Кравчук О.І.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Варіс І.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Рябоконт І.О.

к.е.н.,
доцент кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Kravchuk Oksana

Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

Varis Iryna

Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

Ryabokon Ivan

Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Україна вже більше пів року перебуває у стані війни з російською федерацією. За цей час ринок праці встиг адаптуватися до нових умов і почав поступове відновлення. За перший місяць воєнного стану вимушено зупинили свою діяльність третина українських підприємств, що викликало втрату доходів для населення, зростання заборгованості по виплаті заробітних плат тощо. Кількість вакансій стрімко зменшилася, що суттєво ускладнило пошук роботи. Проблема працевлаштування гостро виникла для багатьох українців. Не дивлячись на повільне відновлення ринку праці, рівень безробіття сьогодні дуже високий. Очевидно, війна змусила український бізнес скорочувати заробітні плати та робочі місця, збільшила міграцію та безробіття. Ризики, які виникли внаслідок

Війна в Україні суттєво вплинула на ринок праці. Зростання рівня безробіття, соціальне відчуження, гендерна нерівність, дискримінація на робочому місці, поширення бідності – серед головних її негативних соціальних наслідків. Стаття присвячена дослідженню регіональних диспропорцій прояву соціальних ризиків ринку праці України під час війни та виявленню регіонів з найменшим їх рівнем. У регіонах, які найбільше відчули на собі наслідки військових дій, зменшилася кількість робочих місць і зросла конкуренція, суттєвим став дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, спостерігається зниження заробітних плат. Дослідження міграції, рівня безробіття та заробітних плат в Україні дозволило оцінити виклики та потенційні ризики ринку праці та проранжувати регіони України з точки зору регіональних переваг ринку праці, в яких спостерігається найменший рівень соціальних ризиків, зокрема це Львівська, Закарпатська, Волинська, Хмельницька та Тернопільська області. Напрямами подальших досліджень мають стати розроблення рекомендацій щодо мінімізації соціальних ризиків на всій території країни.

Ключові слова: ринок праці, ризики ринку праці, суб'єкти ринку праці, міграція, безробіття.

The war in Ukraine sustained a significant impact on the labor market. A third of Ukrainian enterprises suspended their activities in the first month of martial law. The situation forced a loss of income for most of the country's population and a growth in salary arrears. The number of vacancies decreased rapidly, which significantly complicated the job search. Despite the gradual recovery of the labor market, rising unemployment, social exclusion, gender inequality, workplace discrimination, and widespread poverty are among the negative social consequences of the war. The social risks of war affect the subjects of the labor market, which makes it necessary to study the specifics of their impact. The research purpose was analysis and determination the risk impact on the labor market of Ukraine during the COVID-19 pandemic and Russia's unprovoked invasion. The article is devoted to studying regional disproportions in the manifestation of social risk in the Ukrainian labor market and identifying regions with the lowest risk level. For this purpose, the migration volumes were analyzed, and the distribution of internally displaced persons by regions of Ukraine and the predominant migration directions to European countries were determined. Demand and supply in the labor market were studied by analyzing a load of job seekers for one open vacancy in a regional section to characterize the risks of unemployment by region. Comparing wages in the pre-war period and during martial law in Ukraine is also feasible. Challenges and potential social risks of the labor market in Ukraine are identified. In the regions most affected by the armed aggression of the Russian Federation, the number of jobs decreased, and competition increased, the imbalance between the demand and supply of the labor force became significant, and a decrease in wages was observed. The study of migration, the level of unemployment, and wages in Ukraine made it possible to assess the challenges and potential risks of the labor market and to rank the regions of Ukraine in terms of regional advantages of the labor market, in which the most elementary level of social risks is observed. These are Lviv, Zakarpattia, Volyn, Khmelnytskyi, and Ternopil regions. The direction of further research should represent the development of recommendations for minimizing social risks throughout the country.

Key words: labor market, labor market risks, labor market subjects, migration, unemployment.

війни, впливають на всіх суб'єктів ринку праці, що й викликає необхідність дослідження особливостей їх впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження змін ринку праці під час пандемії COVID-19 актуалізувалось як у національному, так і міжнародному масштабах, зокрема у працях Гретц Г., Рестрепо П. та Скандс О. Н [5], Касаріко А. та Латтанціо С. [1], Бергер Т., Болл П. Д., Морлі Дж. та Вонг Б. [2], Домаш А. та Саммерс Л. [3], Сінгх Д. В., Ширазі Х. та Туреткен Дж. [9], Хелмс Б. і Лебланг Д. [6]. Особливості розвитку українського ринку праці розглянуто у працях таких вчених, як; Колот А., Лопушняк Г., Кравчук О., Варіс І. та Рябоконт І. [11], Лопушняк Г., Оверчук В., Українець Л., Рудакова С. та Кабаченко Д. [7], Маршавін Ю., Кіцак Т. та Василенко А. [22], Кизим М., Белікова Н., Леванда О. та

Дороніна М. [17], Водянка Л. та Харовська А. [15], Любомудрова Н. та Гойчук В. [21].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на велику кількість сучасних наукових досліджень в цьому напрямі, існує гостра потреба в поглибленому вивченні та аналізі викликів та ризиків на ринку праці під час війни в Україні. Актуальність даного дослідження підтверджується ще тим, що існують країни, які зазнали окупацію російської федерації та мають загрозу введення воєнного стану, зокрема, Молдова (Придністров'я), Чечня (ліквідація Чеченської Республіки Ічкерії), Грузія (Південна Осетія і Абхазія) та Азербайджан (Нагірний Карабах) та інших. Ринок праці в таких умовах має багато соціальних ризиків, які потребують детального вивчення, зокрема в регіональному розрізі.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз соціальних ризиків ринку праці України, визначення регіональних диспропорцій їх прояву соціальних ризиків під час війни та виявлення регіонів з найменшим їх рівнем. Для досягнення поставленої мети проаналізовано зовнішня та внутрішня міграція в Україні, безробіття та рівень заробітних плат за період дії воєнного стану в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Для ринку праці варто розмежувати поняття ризику та проблеми. Ризик ринку праці – це те, що може статися, тобто можливе, в процесі пошуку роботи та заповнення вакансій. Проблема ринку праці – це те, що вже відбувається та несе за собою негативний вплив для роботодавців чи найманого працівника, тобто це ризик, який вже має місце. Таким чином, головне завдання щодо ризиків ринку праці – вчасно їх визначити, спрогнозувати, та вжити максимум заходів щодо мінімізації їх настання, тобто зробити все, щоб теоретичний ризик не став фактичною проблемою. Для основних стейкхолдерів на ринку праці мета та цілі можуть бути визначені наступним чином: заповнення вакансії для роботодавця; працевлаштування на відповідну роботу для шукачів; збереження робочого місця для зайнятого працівника; відкриття нових робочих місць та зменшення безробіття для держави.

Ризики на ринку праці, з якими стикаються підприємства та інвестори на ринку, стосуються наявності та кваліфікації робочої сили та потенційних витрат на її залучення. Доступність робочої сили – це сегмент аналізу ризиків щодо пропозиції робочої сили, який включає загальну зайнятість, участь жінок, тривалість життя, демографічне розгортання населення та прогнози щодо пропозиції робочої сили за секторами економіки. Він також оцінює базовий набір компетентності робочої сили, рівень грамотності, а також якість

первинної освітньої інфраструктури в регіональному контексті. Ризики, пов'язані з освітою, передбачають оцінювання потенційного тиску, з яким стикаються підприємства, що потребують робочої сили з кваліфікацією середньої або вищої освіти; вони стосуються якості та обсягів випуску середньої і вищої освіти. Витрати на оплату праці – це сегмент аналізу ризиків, який охоплює проблеми, пов'язані з нормативно-правовим регулюванням питань оподаткування, мінімальної заробітної плати, щорічної відпустки тощо; він оцінює витрати на зайнятість роботодавців, а також оцінює ризики, пов'язані з профспілковою діяльністю та жорсткістю ринку праці.

За дослідженнями Національного банку України (далі – НБУ) системними проблемами ринку праці в Україні в період пандемії були: невідповідність навичок шукачів роботи тим вимогам, які встановлюють роботодавці; низька продуктивність праці; скорочення та старіння населення; трудова міграція; низький рівень участі жінок у робочій силі [23]. Тому, в довоєнний період ризики українського ринку праці могли проявлятися у зниженні конкурентоспроможності національного ринку праці, недостатньому кваліфікаційному рівні робочої сили, диспропорції між пропозицією та попитом на робочу силу, збільшенні нелегальної зовнішньої трудової міграції та розвитку тіньового ринку праці. Під час війни актуалізувалися інші соціальні ризики ринку праці, зокрема: вимушена міграція українців; зниження рівня середньої заробітної плати; безробіття. Така ситуація пов'язана з проблемами економіки України, які загострилися після початку війни. Український ринок праці зараз демонструє негативну динаміку, що підтверджується наступними аналітичними даними: згідно з опитуванням Міжнародної організації міграції (МОМ), понад 6,6 млн осіб є внутрішньо переміщеними [4]; порівняно з червнем 2022 року чисельність внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) збільшилась майже на 370 тис. осіб (на 6%); люди продовжують виїжджати зі сходу, півдня та півночі України; за оцінками НБУ, рівень безробіття сягнув 35% [19]; за прогнозами Світового банку, бідність і соціальні наслідки війни будуть масовими [16].

Значне переміщення людських ресурсів створює значне навантаження на економіку та створює дефіцит робочої сили за окремими спеціальностями. Всього ВПО станом на серпень 2022 року складає 2 450 756 осіб. Проте, у регіональному розрізі ситуація є нерівномірною. Згідно з даними Міжнародної організації міграції [8], найбільша чисельність ВПО спостерігається у Київській, Дніпропетровській, Полтавській, Вінницькій та Закарпатській областях (рис. 1).

Проте таке збільшення населення у зазначених регіонах навряд чи достатньо стимулює споживчий попит, оскільки 60% осіб, які належать до

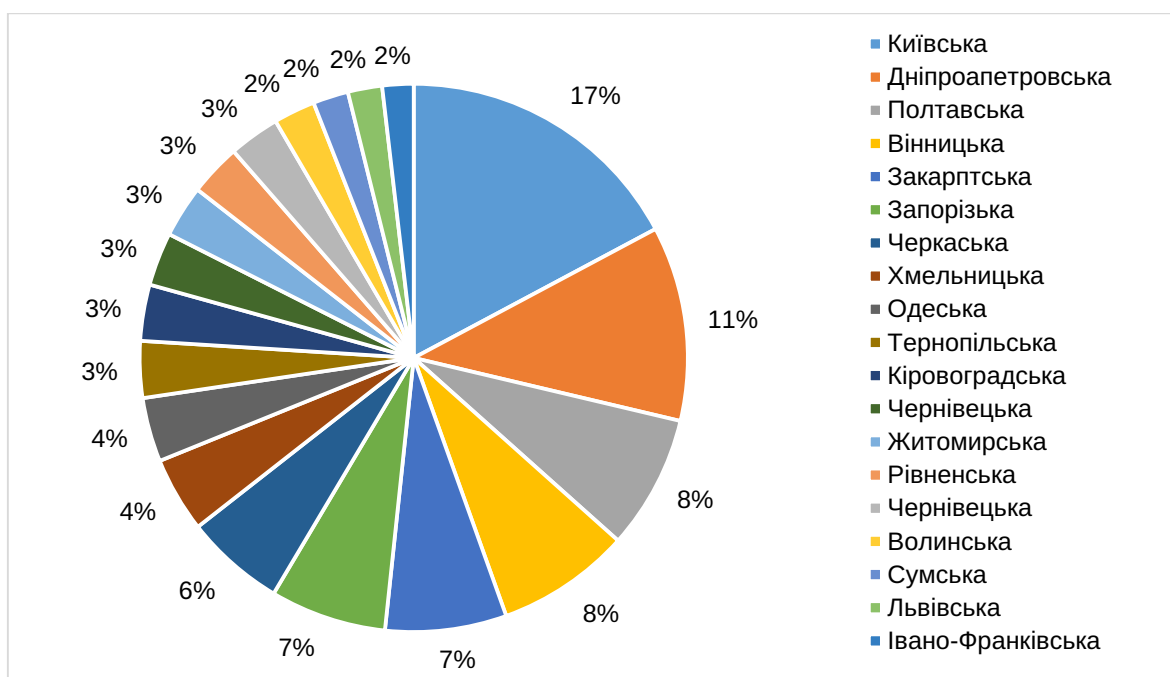

Рис. 1. Структура зареєстрованого прибуття ВПО за областями України станом на липень–серпень 2022 року, осіб

Джерело: дані отримані запитом до Міжнародної організації міграції [8]

ВПО, наразі втратили свою роботу; у 35% випадків місячний дохід родини ВПО не перевищує 5 тис. грн. [8]. Відповідно, основними потребами такої категорії громадян є житло та гроші, продукти харчування, засоби особистої гігієни, одяг, взуття, ліки та іншу продукцію, тобто буде спостерігатися зростання попиту на товари першої необхідності.

За інформацією ООН під час війни з України евакуювалися більше ніж 10 млн. осіб. Офіційних біженців з України в країнах Європи, станом на 30 серпня 2022 р. було більше ніж 7 млн. осіб, з них, зареєстровані для тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту майже 4 млн. осіб. Понад 5 млн. осіб перемістилися до Польщі, приблизно 1 млн. осіб знаходиться в Німеччині. До Словаччини виїхало 471 тис. осіб, до Молдови – 557 тис. осіб [12]. Всього з кінця лютого свої домівки залишили понад 10,3 млн. українців, або близько чверті населення країни (рис. 2).

Криза в Україні може призвести до змін ринків праці сусідніх країнах, головним чином Польщі, Румунії, Словаччині, Молдови та Угорщини. Якщо військові дії продовжаться, українські біженці будуть змушені залишатися у вимушені еміграції довше, створюючи додатковий тиск на ринок праці та системи соціального захисту в цих державах і збільшуючи безробіття в багатьох із них. Війна в Україні спричинила шок для світової економіки, ще більше ускладнивши вихід із кризи COVID-19. Це, ймовірно, вплине на зростання зайнятості та реальної заробітної плати та створить додатковий тиск на системи соціального захисту. У багатьох

країнах з високим рівнем доходу, які нещодавно спостерігали ознаки більшого відновлення ринку праці, наслідки української кризи можуть погіршити ситуацію та скасувати деякі з досягнень, особливо в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, багато з яких не змогли повністю оговтатися від наслідків кризи COVID-19.

Аналіз чисельності безробітних дає змогу оцінити можливе залучення ВПО до місцевого ринку праці. У середньому по Україні, згідно з даними Державного центру зайнятості [20], на одне робоче місце за період січня-липня 2022 року претендувало 8 осіб. Найбільша нестача робочих місць спостерігається у Херсонській, Миколаївській, Донецькій, Запорізькій та Черкаській областях, які є близькими до зони ведення бойових дій. Проблем із забезпеченням робочих місць майже немає у Закарпатській, Івано-Франківській, Волинській, Львівській областях та у м. Києві. Це свідчить про перспективи розвитку місцевих ринків праці даних регіонів (рис. 3).

При дослідженні регіонів слід також розглянути рівень заробітних плат та трудових доходів. Опосередковано даний показник демонструє і купівельну спроможність місцевого населення.

Гуманітарна криза та активна зовнішня та внутрішня міграція населення, викликана війсьним станом, буде впливати на ситуацію українського ринку праці та демографічний розвиток країни протягом багатьох років. Суттєве погіршення стану економіки викликало швидке збільшення рівня безробіття та зниження доходів населення.

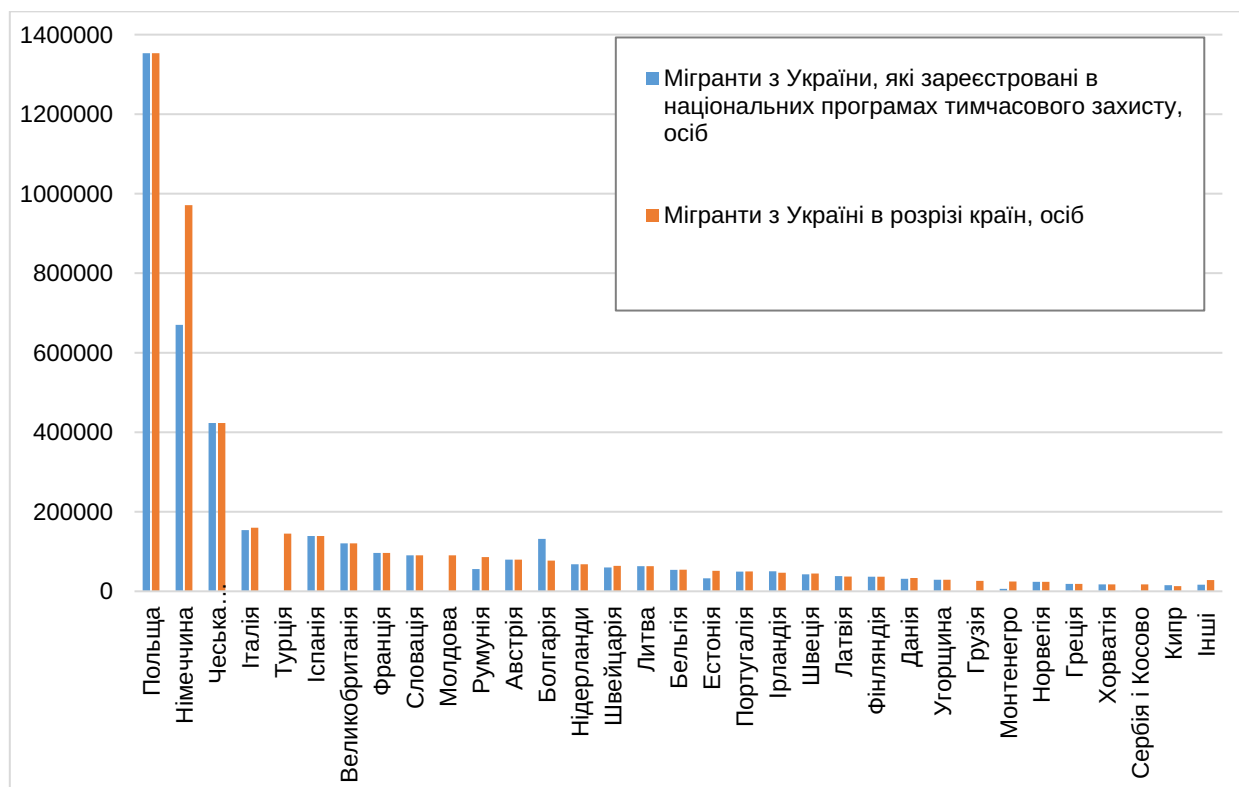

Рис. 2. Міграція з України в інші країни

Джерело: створено авторами на основі [12]

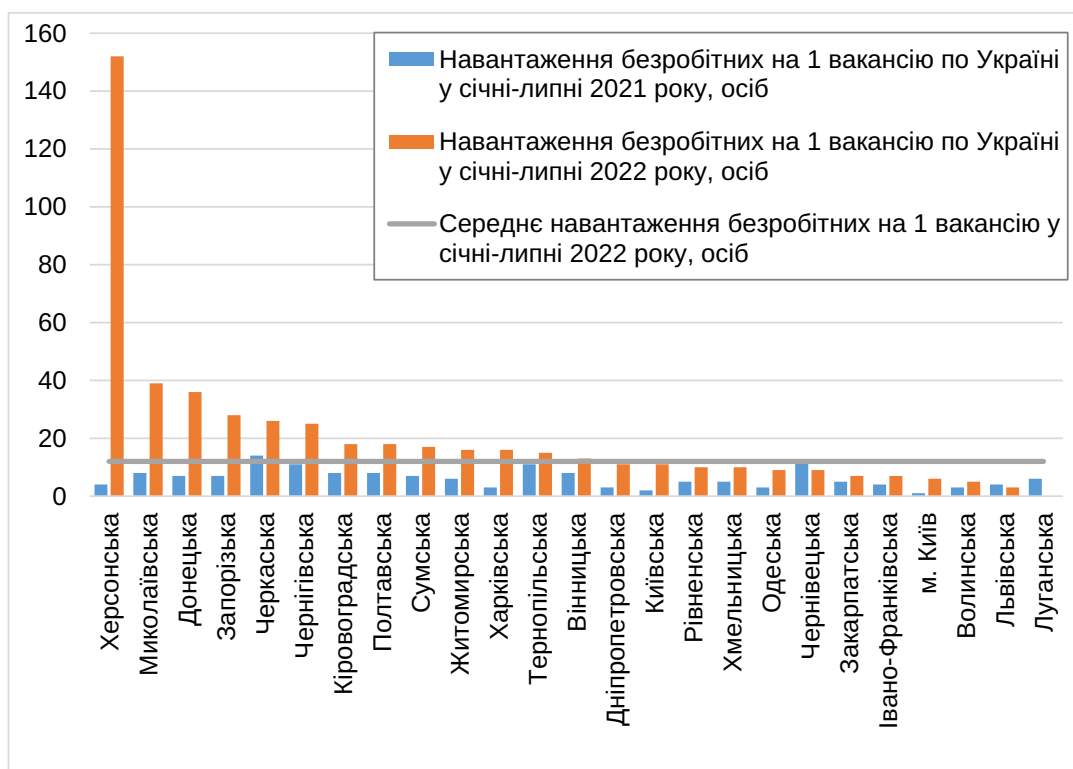

Рис. 3. Порівняння навантаження безробітних на 1 вакансію в Україні в довоєнний і воєнний періоди

Джерело: створено авторами на основі даних [20]

Таблиця 1

Аналіз середнього розміру заробітної плати у вакансіях в Україні в довоєнний і воєнний періоди

Регіони	Ранг	Середній розмір заробітної плати у вакансіях, грн.			
		січень–липень 2021 року	січень–липень 2022 року	2022 рік у порівнянні з 2021 роком	
				%	+ (-)
Україна		8 555	9 227	107,9	672
Херсонська	1	7 620	14 006	183,8	6 386
Донецька	2	8 692	11 630	133,8	2 938
м. Київ	3	10 024	10 203	101,8	179
Київська	4	9 684	10 018	103,4	334
Одеська	5	7 854	9 888	125,9	2 034
Львівська	6	8 368	9 561	114,3	1 193
Кіровоградська	7	8 146	9 408	115,5	1 262
Дніпропетровська	8	8 496	9 261	109	765
Миколаївська	9	7 849	9 135	116,4	1 286
Черкаська	10	8 166	9 061	111	895
Чернігівська	11	7 969	9 049	113,6	1 080
Волинська	12	8 440	9 038	107,1	598
Запорізька	13	7 979	8 968	112,4	989
Харківська	14	8 069	8 927	110,6	858
Тернопільська	15	7 872	8 885	112,9	1 013
Закарпатська	16	8 068	8 845	109,6	777
Хмельницька	17	8 066	8 804	109,1	738
Полтавська	18	8 417	8 715	103,5	298
Чернівецька	19	8 064	8 655	107,3	591
Рівненська	20	7 610	8 649	113,7	1 039
Сумська	21	8 151	8 551	104,9	400
Житомирська	22	8 116	8 500	104,7	384
Івано-Франківська	23	7 605	8 302	109,2	697
Вінницька	24	7 746	8 297	107,1	551
Луганська	25	7 271	-	-	-

Джерело: створено авторами на основі [20]

Враховуючи довгостроковий вплив наслідків війни, безробіття буде залишатися на високому рівні ще тривалий час, а рівень заробітних плат поступово зростатиме, не дивлячись на те, що пропозиція робочої сили перевищуватиме попит.

В цілому, слід звернути увагу на такі фактори, які визначатимуть майбутні ризики ринку праці. Зазначені показники щодо регіонального розподілу ВПО не є кінцевими; перед опалювальним сезоном буде нова хвиля переміщення населення зі східної частини країни на західну на рівні приблизно 500 тис. осіб [10]. При продовженні війни понад рік існує ризик втрати частини робочої сили через неповернення біженців додому [18]. Поглиблює проблему примусове вивезення робочої сили з окупованих територій [18]; за думкою

експертів у післявоєнний період в Україні чисельність населення зменшиться до 30 млн. осіб [18]. Згідно з опитуванням, проведеним ООН, 9% біженців планують змінити країну перебування. Більшість опитаних українців кажуть, що хочуть повернутися в Україну, коли з'явиться така можливість, але 65% поки планують залишатися у тій країні, де опинилися, і 9% – переїхати до іншої. Головним мотивуючим до повернення фактором називають зниження інтенсивності бойових дій. 16% опитаних повідомили, що планують тимчасово поїхати в Україну, щоб побачитися з рідними й друзями або вирішити справи. Плани людей суттєво різняться залежно від регіону проживання: готових повертатися набагато більше серед мешканців Києва і західних областей, ніж сходу та

півночі. Серед тих не планує змінювати місце розташування, більше половини тих, хто опікується дітьми чи літніми родичами, разом з якими приїхали; виїхав у перші дні повномасштабної війни, проживає у наданому житлі або знімає житло сам. Серед тих, хто має наміри змінити країну перебування – помітно більше українців, які виїхали за кордон нещодавно і тих, які проживають у центрах розміщення біженців. Найбажаніші країни переміщення – Німеччина (33%), Чехія (7%) та Канада (5%) [14].

Зменшення робочої сили в Україні продовжуватиметься. Окрім біженців, які виїхали, відбуваються значні втрати на фронті та серед мирного населення. До того ж очікується, що після скасування воєнного стану або зняття заборони на виїзд чоловікам, велика кількість чоловіків поїдуть за кордон або для возз'єднання з сім'єю, або на заробітки. Але 5,5 млн раніше переміщених осіб повернулися додому, причому 16% з них повернулися з-за кордону. Київ та Київська область, Харківщина, Одещина та Чернігівщина – це основні регіони, куди повертаються населення [13].

За прогнозом НБУ, рівень безробіття наприкінці 2022 р. скоротиться з пікових значень, які були зафіксовані влітку, завдяки теоретичному відновленню економіки та збільшенню попиту на ринку праці. Це відбуватиметься повільно – показники безробіття впродовж тривалого часу залишатимуться більшими за довоєнні показники [24].

Окрім достатніх перспектив соціально-економічного розвитку у Київській області та м. Києва, можна очікувати зменшення ризиків ринку праці й у західному макрорегіоні України у зв'язку зі збільшенням населення через внутрішню міграцію та забезпеченість робочими місцями. Окрім цього, такі фактори як значна відстань від бойових дій, менші безпекові ризики та близькість до кордонів Західних країн тощо також грають ключову

роль. До Західного регіону відносять Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську, Хмельницьку та Чернівецьку області. Слід звернути увагу на деяку неоднорідність соціально-економічної ситуації у цих регіонах. Аналізуючи переваги кожної з цих областей, можна зробити ранжування регіональних переваг ринку праці (табл .2).

Відповідно, за критерієм збільшення позиції робочої сили на ринку праці, наявністю робочих місць та рівень заробітної плати лідерами Західного регіону є Львівська, Волинська та Закарпатська області. Дані регіони мають найменші ризики на ринку праці порівняно з іншими.

На основі проведеного аналізу можна спрогнозувати тенденції, виклики та потенційні ризики ринку праці в Україні у майбутньому (рис. 4).

Управління соціальними ризиками на ринку праці є особливим і досить складним видом діяльності, оскільки пов'язаний не лише з неоднозначним розумінням поняття ризику, а й з різноманітністю його проявів та можливістю мінімізації його негативних соціальних наслідків. Загалом доцільно виділити три можливі напрямки управлінського впливу, спрямованого на зменшення ймовірності негативних соціальних наслідків ризиків: управління шляхом впливу на причини ризиків, управління шляхом впливу на причинно-наслідкові зв'язки та поєднання перших двох варіантів. Тому, потрібна комплексна підготовка ринку праці до неминучих серйозних викликів, спричинених як демографічними та технологічними змінами разом зі зростанням цифровізації, глобалізації, так і війною. Різне збільшення міграції та скорочення робочої сили – це один з наймасштабніших викликів у короткостроковій перспективі. Проте перешкодою для реінтеграції вимушено-переміщеної робочої сили на ринок праці є низький рівень заробітних плат та відсутність достатньої кількості робочих місць. Крім того, внаслідок тривалого

Таблиця 2

Ранжування регіональних переваг екосистеми ринку праці

Регіон	Зареєстровані прибуття ВПО, ранг	Навантаження безробітних на 1 вакансію, ранг	Середній розмір заробітної плати у вакансіях, ранг	Середнє значення показників	Ранг регіональних переваг
Львівська	3	1	6	3,3	1
Закарпатська	1	3	16	6,7	2
Волинська	7	2	12	7,0	3
Хмельницька	2	6	17	8,3	4
Тернопільська	4	8	15	9,0	5
Чернівецька	6	5	19	10,0	6
Рівненська	5	6	20	10,3	7
Івано-Франківська	8	3	23	11,3	8

Джерело: створено авторами на основі дослідження

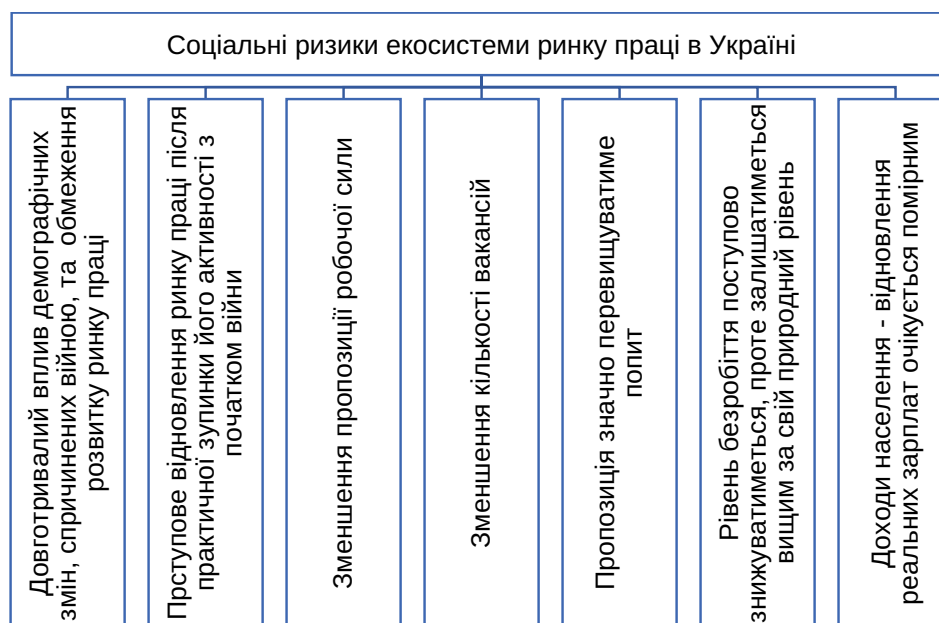

Рис. 4. Соціальні ризики екосистеми ринку праці в Україні у майбутньому

Джерело: створено авторами

безробіття робоча сила втрачає професійні навички та кваліфікацію, що ускладнює процес повернення до продуктивної зайнятості.

Висновки за результатами дослідження. Закономірності динаміки попиту та пропозиції робочої сили під час війни, зниження можливостей працевлаштування безробітних, збільшення мобільності робочої сили та міграційних процесів загострили соціальні ризики на українському ринку праці. Україна давно визнана рівнем кваліфікації робочої сили, однак після російського вторгнення багато працівників були переміщені, і оцінки масштабів міграції та руйнування сектору освіти ще не підтверджені та враховані в наукових дослідженнях. У регіонах, які найбільше відчули на собі наслідки війни, зменшилася кількість робочих місць і зросла конкуренція, суттєвим став дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, знизився рівень заробітних плат. Дослідження міграції, рівня безробіття та заробітних плат в Україні дозволило оцінити виклики та потенційні ризики ринку праці та проанжувати регіони України з точки зору регіональних переваг ринку праці, в яких спостерігається найменший рівень соціальних ризиків, зокрема це Львівська, Закарпатська, Волинська, Хмельницька та Тернопільська області. Напрямами подальших досліджень мають стати розроблення рекомендацій щодо мінімізації соціальних ризиків на всій території країни у післявоєнний період; проведення експертного аналізу ризиків та можливостей, вивчення загроз, пов'язаних з регулюванням ринку праці, а також аналіз розміру, витрат та складу ринку праці в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Casarico A., Lattanzio S. The heterogeneous effects of COVID-19 on labor market flows: evidence from administrative data. *The Journal of Economic Inequality*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10888-021-09522-6>.
2. Cyclical signals from the labor market / T. Berger et al. *Oxford Open Economics*. 2022. Vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.1093/ooec/odab002>.
3. Domash A., Summers L. A Labor Market View on the Risks of a U.S. Hard Landing. *SSRN Electronic Journal*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4074293>.
4. DTMUkraine. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні: опитування загального населення. *Displacement*. URL: <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-7-23>.
5. Graetz G., Restrepo P., Skans O. N. Technology and the Labor Market. *Labour Economics*. 2022. С. 102177. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2022.102177>.
6. Helms B., Leblang D. Labor Market Policy as Immigration Control: The Case of Temporary Protected Status. *International Studies Quarterly*. 2022. Vol. 66, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.1093/isq/sqac042>.
7. Innovative Forms of Employment Under the Conditions of Labor Market Transformation / G. Lopushnyak et al. *International Journal of Economics and Business Administration*. 2020. Vol. VIII, Issue 3. P. 139–149. URL: <https://doi.org/10.35808/ijeba/492>.
8. *International Organization for Migration*. URL: <https://www.iom.int>.
9. Singh D. V., Shirazi H., Turetken J. COVID-19 and Gender Disparities: Labor Market Outcomes. *Research in Economics*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rie.2022.07.011>.
10. Slovo і Dіlo. В Україні буде нова хвиля внутрішньої міграції. *Слово і Діло*. URL: <https://www.slovo-idilo.ua/2022/07/18/novyna/suspilstvo/ukrayini-bude>

nova-xvylya-vnutrishnoyi-mihracziyi-vereshhuk-nazvala-prychynu.

11. Transferable competencies of HR manager under global socio-economic changes / A. Kolot et al. *Problems and Perspectives in Management*. 2022. Vol. 20, no. 1. P. 322–341. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.20\(1\).2022.27](https://doi.org/10.21511/ppm.20(1).2022.27).

12. Ukraine Refugee Situation. *Operational Data Portal*. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted>.

13. Ukrinform. В Україні внутрішніми переселенцями стали 15% населення. *Укрінформ – актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3539398-v-ukraini-vnutrisnimi-pereselencami-stali-15-naselenna.html>.

14. UNHCR: The UN Refugee Agency. UNHCR survey finds refugees from Ukraine hope to go home. *How to Help Refugees – Aid, Relief and Donations | USA for UNHCR*. URL: <https://www.unrefugees.org/news/unhcr-survey-finds-refugees-from-ukraine-hope-to-go-home>.

15. Vodianka L., Kharovska A. Influence of the digital economy on the trends of the modern labor market. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.80>.

16. World Bank. War in the region. Europe and Central Asia Economic Update. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/europe-and-central-asia-economic-update>.

17. Вплив пандемії COVID-19 на регіональні ринки праці в Україні / М. Кизим та ін. *Проблеми економіки*. 2022. № 1. С. 59–69.

18. Гончарова К., Маджумдар О. Дорога додому. Як повернути в Україну біженців з-за кордону. *РБК-Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/doroga-domoy-vernut-ukrainu-bezhentsev-rubezha-1655823664.html>.

19. Горбачова А. Рівень безробіття підскочив до рекордних 35%: НБУ назвав причини. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-2022-bezrobittya-pidskocilo-do-rekordnih-rivnyu-novini-ukrajina-11921481.html>.

20. Державний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view>.

21. Любомудрова Н., Гойчук В. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи після воєнного відновлення. *Economy and society*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/022-40-31>.

22. Маршавін Ю., Кицак Т., Василенко А. Розвиток конкурентних переваг ринку праці України в сучасних умовах. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. Т. 1. № 3. С. 151–163. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220103.12>.

23. Національний банк України. Виступ Голови НБУ на Щорічній дослідницькій конференції Національного банку України та Національного банку Польщі "Ринок праці та монетарна політика". *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovi-nbu-na-schorichnij-doslidnitskij-konferentsiyi-natsionalnogo-banku-ukrayini-ta-natsionalnogo-banku-polschi-rinok-pratsi-ta-monetarna-politika>.

24. Національний банк України. Інфляційний звіт, липень 2022 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2022-roku>.

REFERENCES:

1. Casarico, A., & Lattanzio, S. (2022). The heterogeneous effects of COVID-19 on labor market flows: evidence from administrative data. *The Journal of Economic Inequality*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10888-021-09522-6>.

2. Berger, T., Boll, P. D., Morley, J., & Wong, B. (2022). Cyclical signals from the labor market. *Oxford Open Economics*, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.1093/oec/odab002>.

3. Domash, A., & Summers, L. (2022). A Labor Market View on the Risks of a U.S. Hard Landing. *SSRN Electronic Journal*. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4074293>.

4. DTMUkraine. (2022). *Zvit pro vnutrishnye peremishchennya v Ukrayini: opytuvannya zahal'noho naselennya [Report on Internal Displacement in Ukraine: Survey of the General Population]*. Displacement. Available at: <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-7-23>.

5. Graetz, G., Restrepo, P., & Skans, O. N. (2022). Technology and the Labor Market. *Labour Economics*, 102177. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2022.102177>.

6. Helms, B., & Leblang, D. (2022). Labor Market Policy as Immigration Control: The Case of Temporary Protected Status. *International Studies Quarterly*, vol. 66(3). DOI: <https://doi.org/10.1093/isq/sqac042>.

7. International Organization for Migration. Available at: <https://www.iom.int>.

8. Lopushnyak, G., Overchuk, V., Ukraynets, L., Rudakova, S., & Kabachenko, D. (2020). Innovative Forms of Employment Under the Conditions of Labor Market Transformation. *International Journal of Economics and Business Administration*, VIII (Issue 3), pp. 139–149. DOI: <https://doi.org/10.35808/ijeba/492>.

9. Singh, D. V., Shirazi, H., & Turetken, J. (2022). COVID-19 and Gender Disparities: Labor Market Outcomes. *Research in Economics*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rie.2022.07.011>.

10. Slovo i Dilo. (2022, July 18). V Ukraini bude nova khvylya vnutrishnoi mihratsii. [There will be a new wave of internal migration in Ukraine]. Slovo i Dilo. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/18/novyna/suspilstvo/ukrayini-bude-nova-xvylya-vnutrishnoyi-mihracziyi-vereshhuk-nazvala-prychynu>.

11. Kolot, A., Lopushniak, H., Kravchuk, O., Varis, I., & Ryabokon, I. (2022). Transferable competencies of HR manager under global socio-economic changes. *Problems and Perspectives in Management*, vol. 20(1), pp. 322–341. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.20\(1\).2022.27](https://doi.org/10.21511/ppm.20(1).2022.27).

12. *Ukraine Refugee Situation*. (2021). Operational Data Portal. Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted>.

13. Ukrinform. (2022). *V Ukrayini vnutrishnimy pereselentsyamy staly 15% naselennya* [In Ukraine, 15%

of the population became internally displaced]. Ukrinform – current news of Ukraine and the world. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3539398-v-ukraini-vnutrisnimi-pereselencami-stali-15-naselenna.html>.

14. UNHCR: The UN Refugee Agency. (2022b). *UNHCR survey finds refugees from Ukraine hope to go home*. How to Help Refugees – Aid, Relief and Donations | USA for UNHCR. Available at: <https://www.unrefugees.org/news/unhcr-survey-finds-refugees-from-ukraine-hope-to-go-home>.

15. Vodianka, L., & Kharovska, A. (2022). Influence of the digital economy on the trends of the modern labor market. *Efektivna ekonomika*, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.80>.

16. World Bank. (2022). *War in the region. Europe and Central Asia Economic Update*. Available at: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/europe-and-central-asia-economic-update>

17. Kyzym, M., Byelikova, N., Levanda, O., & Doronina, M. (2022). Vplyv pandemiyi COVID-19 na rehional'ni rynky pratsi v Ukrayini [Impact of the COVID-19 pandemic on regional labor markets in Ukraine]. *Problems of the economy*, vol. 1, pp. 59–69.

18. Goncharova, K., & Majumdar, O. (2022, June 22). *Doroha dodomu. Yak povernuty v Ukrayinu bizhentsiv z-za kordonu* [The Way Home. How to return refugees from abroad to Ukraine]. RBC-Ukraine. Available at: <https://www.rbc.ua/ukr/news/doroga-domoy-vernut-ukrainu-bezhentsev-rubezha-1655823664.html>.

19. Horbachova, A. (2022). *Riven' bezrobittya pidskochyv do rekordnykh 35%: NBU nazvav prychny* [The unemployment rate jumped to a record 35%: the NBU named the reasons]. UNIAN. Available at: [https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-](https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-2022-bezrobittya-pidskochilo-do-rekordnih-rivnya-novini-ukrajina-11921481.html)

[ukrajini-2022-bezrobittya-pidskochilo-do-rekordnih-rivnya-novini-ukrajina-11921481.html](https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-2022-bezrobittya-pidskochilo-do-rekordnih-rivnya-novini-ukrajina-11921481.html).

20. State Employment Center (2022). *Analitychna ta statystychna informatsiya* [Analytical and statistical information]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/view>.

21. Liubomudrova, N., & Hoichuk, V. (2022). Zminy na rynku pratsi v umovakh voiennoho stanu ta perspektyvy pislivoiennoho vidnovlennia [Changes in the labor market under martial law and prospects for post-war recovery]. *Economy and society*, vol. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-31>.

22. Marshavin, Yu., Kytsak, T., & Vasylenko, A. (2022). Rozvytok konkurentnykh perevah rynku pratsi ukrainy v suchasnykh umovakh [Development of competitive advantages of the labor market of Ukraine in modern conditions]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. 1(3), pp. 151–163. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220103.12>.

23. National Bank of Ukraine. (2022a). *Vystup Holovy NBU na Shchorichnii doslidnytskii konferentsii Natsionalnogo banku Ukrainy ta Natsionalnogo banku Polshchi "Rynek pratsi ta monetarna polityka"*. [Speech of the Chairman of the NBU at the Annual Research Conference of the National Bank of Ukraine and the National Bank of Poland "Labor Market and Monetary Policy"]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovi-nbu-na-schorichniy-doslidnitskiy-konferentsiyi-natsionalnogo-banku-ukrayini-ta-natsionalnogo-banku-polschi-rinok-pratsi-ta-monetarna-politika>.

24. National Bank of Ukraine. (2022b). *Inflatsiynyi zvit, lypen 2022 roku* [Inflation Report, July 2022]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2022-roku>.